

Zpráva z konference EASR 2014 v Groningenu: Religion and Plurality of Knowledge

11.–15. Května 2014, Groningen

Eva Lukášová; FF MU, Ústav religionistiky

Téma letošní společné konference EASR (*European Association of the Study of Religions*), IAHR (*International Association for the History of Religions*) a NGG (*Nizozemské společnosti pro studium náboženství*) znělo „Religion and Pluralities of Knowledge“. Tematickým zaměřením konference měl být pluralismus náboženských tradic i dalších kulturních systémů a jeho propojení s věděním jako takovým. Příspěvky v rámci konference se tedy měly zabývat takovými otázkami, jako jaký je rozdíl mezi věděním a vírou, co je to náboženská znalost a jak lze v tomto ohledu porozumět roli náboženství v současné společnosti i v minulosti. Důraz měl být kladen na různorodé kategorie vědní a badatelské koncepty, jako jsou „archeologie vědění“, místní vs. univerzální znalost nebo kognitivní přístupy k poznání.

Konference se uskutečnila v rozmezí 11.–15. května v nizozemském Groningenu a její lokace byla zvolena výborně. Zvláště my, brněňští, jsme se zde mohli cítit téměř jako doma. Groningen totiž v mnohém Brno připomíná. Je sice o něco menší, ale stejně jako v Brně se zde nachází poměrně „hutné“ centrum a téměř čtvrtinu jeho obyvatel tvoří studenti. V Groningenu to tedy opravdu žije (spíše vpozdvečer, jak se na studentské město patří). Noční život byl v době konference umocněn probíhajícími slavnostmi ke čtyřisetletému výročí založení místní univerzity, která letošní konferenci hostila. Za tímto účelem byla celá dvě hlavní groningenská náměstí zaplněna kolotoči, horskými dráhami a domem hrůzy s názvem *As Omen*.

Konference začala v neděli 11. května úvodním slovem v historické aule místní univerzity. Norský religionista Einar Thomassen zmínil, jak rád vidí, že se konference rok od roku rozrůstá a že letos dorazil symbolický počet 400 účastníků korespondující s jubileem groningenké univerzity. Následovala jedna z ústředních přednášek od Jörga Rüpkeho, profesora srovnávací religionistiky z univerzity v Erfurtu. Ve své přednášce se věnoval historiografii náboženství s důrazem na emické narativy. Poté se již všichni rozešli na panely, které vyhovovali jejich akademickým zájmům. Paralelně probíhalo až osm různých panelů ve stejný čas. Brněnskou religionistiku reprezentující Jan Motal přednesl svůj příspěvek na téma posthumanismu a křesťanské theosis s názvem Religion, Rationalism and Science jako první řečník jednoho z prvních panelů.. Ve stejný den reprezentoval brněnskou religionistiku ještě Milan Fujda s příspěvkem mimo jiné o tom, jak koncept náboženství brání v politicky nepředpojatém sociologickém výzkumu. Tentýž den proběhla ještě řada dalších panelů. V rámci panelu „Islam and Social Contract“ se řešil původně západní koncept společenské smlouvy v rámci islámu. Další z nedělních panelů s názvem „Relational Diversity: ‘Politics’ of Cohesion in Interfaith Activities“ se zabýval religionistickou perspektivou na mezináboženský

dialog, tedy například otázkami po formulování náboženských odlišností v rámci dialogu. V panelu „Nonreligious worldviews“ se diskutovala témata celistvého světónázoru, role náboženství v jeho rámci a jeho sdílení.

Druhý den nabídla konference opět množství podnětných momentů, přestože den pro nás začal bez snídaně z důvodu pondělních dopoledních zavíracích hodin snad ve všech groningenických kavárnách. Hned zkraje jsme se obohatili panelem o vztahu buddhismu a kapitalismu, kde jsme se dozvěděli o vlivu buddhismu na kapitalistické myšlenky a obuddhistických podnikatelích. Poté následoval mimo jiné panel „Art, Fiction and Science as Basis for Religion“. Se svou přednáškou zde vystoupil Egil Asprem, jehož disertace byla oceněna cenou Gerarda van der Leeuwa Nizozemské společnosti pro studium náboženství. (*Gerardus van der Leeuw Dissertation Award of the NGG*). Ve své přednášce se věnoval náboženství, populární vědě a kognici. Ukázal, jakým způsobem lze populární vědu chápat jako most mezi náboženstvím a vědou. Demonstroval na případě Schrödingerovy kočky, jak se z původně složitého vědeckého konceptu stal chytlavý, populárně naučný moment a posléze s přidáním dalšího kontextu přerostl v koncept, který lze označit jako náboženský. Po tomto velmi zajímavém bloku byl čas na oběd, který se podával přímo v budově univerzity. Posílnění jsme se vydali do auly, abychom vyslechli další z ústředních přednášek, tentokrát od Birgit Meyer, profesorky religionistiky z university v Utrechtu, která je vzděláním antropoložkou. V rámci své přednášky Meyer mluvila o vizuální kultuře v rámci studia náboženství. Vysvětlila, proč je důležité při studiu náboženství nepovažovat text za jediného zprostředkovatele náboženského vědění. Studiu vizuálních prvků náboženství by měl být dán taktéž prostor. Při její řeči některé z naší skupiny napadly téměř vizionářské myšlenky ohledně jejich vlastního výzkumu. Po tomto plodném momentě nám bylo nabídnuto opět velké množství panelů na různá témata. Osobně jsem byla nadšená z přednášek v rámci panelu o roli náboženství při společenských změnách, kde se mimo jiné ukázala možnost spojení akademického výzkumu a angažovaného přístupu přímo v terénu. Ve čtvrt na devět nás nicméně čekal jeden ze zlatých hřebů konference (tedy alespoň pro mě tomu tak bylo), přednáška francouzského filozofa a antropologa Bruna Latoura. Uskutečnila se v jednom z groningenických kostelů a Latour zde značně velkému publiku představil své myšlenky týkající se toho, jak se z náboženství coby opia stal sud se střelným prachem, logiky, víry, rozumnosti a racionality.

Třetí den konference pro nás začala Anna Kvíčalová se skvělou přednáškou o významu využití sluchových vjemů v reformační Ženevě. Její příspěvek vyvolal v publiku na desítku dotazů. Poté jsme navštívili přednášku dalšího z klíčových řečníků, proslulého italského historika Carla Ginzburga, který v plné aule přednesl lehce sebereflexivní příspěvek. Po obědě a intenzivním networkingu následovaly zajímavé panely, mezi kterými stojí za to zmínit například „Violence and Repression in Christianity“, vedený Davidem Zbíralem, nebo panel opět lehce propojený s angažovaným přístupem: „New Approaches to the Study of Religion and Peace“. Po takto úspěšném dni jsme se odebrali na společenskou akci „Meet and Eat“, která byla posléze v brzkých ranních hodinách zakončena pohupováním se do rytmu v místním reaggae klubu.

Ve středu jsme zavítali na panel „Methodology and Historical Changes in the Study of Religion“, kde vystoupil se svým příspěvkem kromě běloruské socioložky

Svetlany Karassyové i Donald Wiebe. Jeho komentář působil odsuzujícím dojmem vůči práci mnoha „vědců” nejen z přítomného publika. Bohužel zřejmě dostatečně nevysvětlil kontext amerického prostředí, ze kterého pochází, a teprve na jehož půdě se stávají myšlenky, které prezentoval, palčivými. Přijetí příspěvku bylo tedy rozpačité. Na závěr konference jsme navštívili ještě panel, který uzavíral příspěvek brněnské religionistiky v podání Lujzy Kotryové, která skvěle rozebrala problém překladu konceptu konkrétního boha v jazyce nahuatl.

Příspěvky v rámci konference se v převážné většině věnovaly jejímu stanovenému tématu, tedy různým kategoriím vědění a jejich vztahům k pluralismu náboženských tradic. Zajímavou perspektivu ukázaly panely o kognitivních konceptech vědění, ale také příspěvky, které se věnovaly leckdy opomíjeným způsobům tvorby vědění, tedy například vizuálním či sluchovým vjemům. Závěrem musím konstatovat, že konference v Groningenu byla velmi podnětnou akcí, která přinesla nejen nové kontakty s kolegy z oboru, ale i nápady pro naše vlastní výzkumy. Organizace byla skvělá a lokace perfektní.